

AkersDølen

Medlemsblad for Groruddalen Historielag

Fra Stabburstrappa	side	2
Hva skjer i 2024?	side	3
Vandring opp Kløftabakken	side	4
Kristi Himmelfartsdag på Liastua	side	5
Skogstur med Håvard	side	6
Lysvandring langs Alnaelva	side	8
Lansering av årboka	side	10
Koleraepidemien i 1853	side	12
Til minne om Guri Elisabeth Bramness	side	15

AkersDølen

Medlemsblad for Groruddalen Historielag

Returadresse:

Groruddalen Historielag
Postboks 37 Grorud
0905 OSLO

Besøksadresse:

Stabburet Nordtvet gård
Gårdsveien 1 - 3

Kontakt:

E-post: post@grohi.no
Hj.side: www.grohi.no
Org.nr 989 556 924
Bankkonto nr: 7877 08 52381
Vipps nr: 22102

AkersDølen's redaksjon:

Anne Fikkan

STYRET

Leder og ansv.red.:

Dan Brovold

Nestleder: Geir Nordhus

Sekretær: Kari Brun Wisløff

Styremedlem/Webmaster:

Kristian Skaane

Styremedlemmer:

Anne Finhammer
Anne Fikkan
Harald Olsen

Bokføring:

Øyvind Ragnar Bjørklund

Produksjon:

Yello Digital AS
www.yellodigital.no

GRORUDDALEN HISTORIELAG

På Stabburstrappa

Kjære medlemmer!

Vi hadde lanseringsmøtet den 25. oktober med godt fremmøte og der tre av artikkelforfatterne innledet om sine artikler.

Årboka for 2023 vil snart bli sendt ut til alle abonnementer og den vil snart foreligge for salg hos Norli Grorud og ARK Stovner og på Bjerke bibliotek. Også i år vil vi selge Årboka på Lions kunstutstilling på Høybråten skole.

Vi vil takke våre fire bydeler Alna, Bjerke, Grorud og Stovner for støtten til denne utgivelsen. Denne støtten er avgjørende for at vi skal greie å utgi historier fra Groruddalen og dokumentere disse.

Årboka er den beste julegave til alle Groruddøler og andre historieinteresserte. Så du som er medlem bør kjøpe noen eksemplarer å gi til dine venner.

Årboka er historielagets stolthet.

Vi har hatt to vandring i løpet høsten, en på gamle Furuset og en familievandring i Lillomarka.

Vi hadde også en stand under Alnavandringen der vi brant bål og delte ut varm suppe og hadde en bildekonkurranse. Det var mange som svarte på billedspørsmålene og en vinner vil bli trukket ut og få premie. En flott måte for historielaget og vise seg fram.

Steinhogger museet har vært åpent siste søndagen i hver måned og har vært godt besøkt. Under Steinhoggerfestivalen var det, som vanlig veldig mange som besøkte museet.

I forbindelse med Kulturnatt i Oslo arrangerte vi et foredrag om Lofferne på museet. Det var fullt hus og Thor Gotaas holdt et interessant og morsomt foredrag.

Styret har besluttet og ikke lenger ha fast kontortid på Stabburet på Nordtvet gård. Årsaken er at det ikke har vært noen innom i løpet av det siste året og benyttet seg av denne ordningen.

Vi har også besluttet at vi ikke lenger har noen fasttelefon på Stabburet. Styremedlemmene kan nås på sine mobilnummer så det vil fortsatt være mulig å få kontakt. Vi opplever også at de fleste henvendelser vi får kommer via e-post.

Groruddalen Historielag
Dan Brovold, leder

Forsidebilde: Trolsk stemning fra den tradisjonelle lysvandringen langs Alnaelva 12. oktober. Historielagets gapahuk var godt besøkt selv etter at suppen var spist opp. Foto: Anne Fikkan.

Hva skjer i 2024?

- Januar** Felles arrangement med Bjerke biblioteks venner med foredrag om Linderud gamle skole
- Mars** Historielagets årsmøte med faglig innslag
- Mai** Servering av vafler ved utendørsgudstjenesten på Liastua
- August** Steinhoggerfestivalen
Vandring på Furuset
- September** Vandring på Ulven
Skogstur med Håvard Pedersen
- Oktober** Lysvandring langs Alnaelva
Lansering av årbok

I tillegg tar vi sikte på 1-2 foredrag om aktuelle temaer.

Steinhoggermuseet er åpent hver siste søndag i månedene januar, februar, mars, april, mai, september, oktober og november fra kl. 12.00 – 14.00. Det er gratis adgang.

Følg med på Historielagets nettside og i Akers Avis Groruddalen for nærmere informasjon.

GRASROTANDELEN

Spiller du med Norsk Tipping
og ønsker du å støtte oss med grasrotandelen din?

Da kan du sende en SMS til nr **60000** med teksten:

Grasrotandelen 989556924, Tusen takk!

Husk å melde adresseforandring ved flytting!

Vi får ofte medlemsblader i retur fordi ny adresse er ukjent for posten.

Endring gjøres enkelt ved å sende en e-post til post@grohi.no

Vandring opp Kløftabakken

Harald Olsen tok varmt imot ved gamle Kaggen gård ved IKEA Furuset siste dagen i august. Det var godt oppmøte, rundt 25 vandrere ble med oppover mot Furuset skole.

 Av Geir Nordhus

Harald snakket blant annet om gamle Hoxmark på Kaggen, han var den siste som drev med kuer i Oslo.

Så fikk vi høre om den gamle idretts-plassen til Furuset Idrettsforening, ærverdige Furuset Stadion. Bygget på dugnad med særdeles godt motivasjons-arbeid fra primus motor Ole Reistad. Den skal ha vært en av Nord-Europas fineste i sin tid.

Det var ishall ved stadion fra 1979 til den ble revet i 1998. Furuset Idrettsforening fikk på 1990-tallet en avtale med IKEA som ville bygge nytt varehus i Strømsveien. Som motytelse fikk FIF tomt og nybygg

oppe ved Furuset senter og T-bane. Furuset Forum ble åpnet i september 1998.

Videre langs Strømsveien kom vi til dumpa der Lindebergbekken rant. Denne er for lengst lagt i rør. Så skulle vi opp Kløftabakken. I dag ser den tilforlættelig ut, men tidligere var den bratt og stri. Mange er dem som måtte stoppe her ved første snøfall.

Som alle veier i området er den slettet ut og traseen borte. Så kom vi til et bedrifts-område der Kløfta landhandleri sto fram til ca 1970. De hadde blant annet ferske skolebrød, og var følgelig et populært mål for alle som ville ha noe søtt til kaffen.

Ved Natur VGS går pilegrimsleden i bro over Sam Eydes vei, og vi snakket litt om veifar før og nå. Natur VGS het tidligere Vinterlandbruksskolen og lå på Rødttvet. Så kom vi opp til veiskillet nedenfor Nordre Lindeberg gård, der en vei går under E6 i kulvert mot Lindeberg, mens den andre

Bildet er tatt fra Nordre Lindeberg gård. Til venstre er Kaggen gård. Til høyre i bakgrunnen har vi Leirdal gård, og bak der igjen Østre Aker kirke. Bildet er tatt ca 1920. Groruddalen historielags billedbase.

Fra åpning av Furuset stadion i 1928. I spissen flaggbærer, premierløytant Henrik Maanum, foran deler av styret i Furuset IF og plasskomiteen med Hans Halvorsen, Christen Opsahl, Ivar Maanum, Ole B. Bull, Hans Østgaard og Kjeld Reistad. Marsjerende taktfast på venstre flanke Ole Reistad. Groruddalen historielags billedbase.

veien går parallelt med E6 bort til gården. Det ble en del betraktninger rundt vei-bygging, det etterlengtede lokket over E6 og andre valg.

Takk for turen, Harald.

Busstrafikk i Kløftabakken ca. 1956/ 57. På vei mot oss ser vi en Scania Vabis 1948 modell med karosseri fra Fjeldhus Bruk. En Scania Vabis 1951-modell med karosseri fra Stedjeberg Auto i Horten (senere VBK) kommer like bak. Foto utlånt av Helge Andseth.

Kristi Himmelfartsdag på Liastua

For ganske mange år siden arrangerte Groruddalen Historielag pilgrimsvandring over Gjelleråsen hvor Kongsveien gikk. Og da serverte de pilgrimssuppe.

✚ Tekst og foto av Kari Brun Wisløff

Men nå arrangeres dagen i samarbeid med menigheten. Og da begynner det hele med friluftsgudstjeneste.

Været var strålende og fremmøtet stort denne 18. mai-dagen.

Soknepresten i Høybråten, Fossum og Stovner menighet, Elise Gillebo Skredsvig, forrettet.

Etterpå var det gratis vafler fra Historielaget. Vi telte ikke antallet vafler, men det var ikke få! Dette er en veldig flott tradisjon, og en viktig del av tradisjonen er at Jan Arne Tangerud med pilgrimshatt og vandrestav starter vandringen med de som har lyst til å være med. Jeg har selv vært med to ganger, og det er spennende å bli vist alle de synlige minnene etter forgangne tider.

Skogstur med Håvard

Foto: Karsten Solve Nilsen.

Søndag 15. oktober tok Håvard Pedersen med nesten 40 entusiastiske barn og voksne på en rundtur til kulturminner i Årvollåsen.

 Av Anne Fikkan

Turen ble innledet med historien om produksjonen av naturis i Øvre isdam, hvordan eiendommen ble reddet fra private oppkjøpere og hvordan kommunale etater

har samarbeidet for å få bygninger og redskaper restaurert og historien dokumentert. I dag er det Bydel Bjerke ved Årvoll gård som forvalter dette kulturminnet. Det gamle våningshuset leies ut til lag, foreninger og private - et ypperlig lokale for barnebursdager! På historielagets hjemmeside (grohi.no) finner du en video av hvordan isproduksjonen foregikk.

I ulendt terreng gikk vi oppover i Årvollåsen i den gamle glassbergløya; først til tuftene etter en gammel uteliggerhytte. Etter andre verdenskrig dukket det opp et utall små hytter i skogene rundt Oslo. De var enkle og ofte i dårlig forfatning. Folk som bodde her gikk gjerne under betegnelsen ute-liggere. Flere hadde vært krigsseilere eller på annen måte gjort en innsats under krigen, men slet med å skaffe seg bolig og en «normal» tilværelse. Etter et fylleslagsmål besluttet kommunen å brenne ned de mange hyttene i Årvollåsen og Grefsenåsen i 1964.

Foto: Anne Fikkan.

Én av disse hyttene var imidlertid så godt gjemt at kommunen ikke fant den under sin razzia. Ildsjeler sørget for at den ble restaurert. Historien om uteliggeren Harald Grande som bodde der, er dokumentert i Helene Sommer i sin film «Nybyggeren». Du finner også den på historielagets nettside.

Turen gikk videre til rester etter den gamle steinhoggervirksomheter og fortellinger om virksomheten og det harde slitet. Det ble rast rundt bålet. De sprekeste klatret videre og fikk høre eventyret om prinsessen på Glassberget.

Håvard avsluttet med et fredet kulturminne: Et «bogastelle»; en plass der jegere kunne legge an sin bue og skyte elg som fulgte det eldgamle trekket nedenfor. At de mosegrodde steinene er mer enn tusen år gamle og skjuler informasjon om tidligere tiders jakt, er vanskelig å se for en amatør.

Foto: Anne Fikkan.

Bli medlem!

Kjenner du noen som ønsker å bli medlem i historielaget?

På hjemmesiden finnes det nå en egen knapp på hovedsiden som sender deg rett til skjema for innmelding.

Årskontingent kr 175,-.

Har du lyst til å skrive for årboka?

Vi ønsker oss stadig flere fine artikler til årbøkene våre. Om du føler at du sitter med lokalhistorisk informasjon om Groruddalen, har et minne eller en opplevelse fra barndommen du vil dele med oss så blir vi meget glade for å høre fra deg.

Her er takhøyden STOR og hvis du ikke er skrivefor kan vi avtale oppmøte for å intervju en person og på den måten lage en artikkel hvis det er ønskelig.

Ta kontakt med en av disse i årbok komitéen:

Frithjof Funder
Mobil: 909 61 265
E-post: hfunder@online.no

Jan Arne Tangerud
Mobil: 938 13 996
E-post: jatang@online.no

Lysvandring langs Alna

Årets ellevandring 12. oktober ble en trivelig affære. Selv om skumringen kommer bråere på i oktober, var det mye folk i løypa. Det var opphold og varmt for midten av oktober, noe som sikkert bidro til den gode stemninga. Mange kom innom historielagets stand og fikk en kopp varm betasuppe.

 Av Geir Nordhus

Mens folk sto rundt hos oss fikk de se på fire bilder tatt av Harald Olsen og skulle gjette hvor han hadde vært. Det var ett bilde fra hver av de fire bydelene i Grorud-dalen. Mange sto lenge og vel mens de diskuterte ivrig. Svar ble levert før ferden gikk videre i løypa. Blant bidragene som kom inn hadde fire vandrere alt rett, det sy-

nes vi var bra. På forhånd hadde vi skrevet at det ville bli trukket ut tre personer blant de med flest riktige svar som hver fikk en årbok i posten, men da resultatservice kom fra Harald syntes vi det var rett å sende årbok til de fire som hadde alt korrekt. Det var utvilsomt en vrien quiz, men det er vel kanskje derfor så mange kommer for å prøve lokalkunnskapen.

Vårt styremedlem Harald Olsen skal ha en stor takk, han stiller virkelig opp for å få til en fin kveld på dette arrangementet. Det er vel også et av hans hjertebarn i laget, han har holdt på med dette de siste fem årene. Alt ordner han; suppe, quiz og stand. Selv de koselige vedkubbene som lyste opp ved stien var han mester for.

Foto: Geir Nordhus.

Foto: Anne Fikkan.

Anne Fikkan og jeg kom nær sagt til ferdig bord. Heldigvis var det litt igjen som skulle henges opp og 20 liter suppe som måtte kokes.

Anne var en prima «innkaster», Harald

svarte lunt på ymse spørsmål og undertegnede øste opp 200 kopper suppe. Det var tomt etter en og en halv time. Takk til alle som kom innom, på et tidspunkt telte Anne 70 personer på vår stand. Det må vi si er godt jobba!

Lansering av årboka

Lanseringen ble holdt på Stabburet. En bedre ramme for et historielag kan jeg ikke tenke meg. Og vi hadde enda en trivelig lokalhistorisk kveld. Dan Brovold åpnet møtet og takket redaksjonskomiteen for innsatsen.

 Tekst og bilder av Kari Brun Wisløff

Komiteen består av Jan Arne Tangerud, Anne Finhammer og Frithjof Funder.

I år kom utgave nr. 37, helt enestående! JAN ARNE TANGERUD takket forfatterne for flotte bidrag som gjør årboka mulig. Han selv har vært med i 36 år.

Før tre av bidragsyterne fikk ordet inviterte Dan Brovold på kaffe og Groruddalens beste kringle og vi noen og tretti frammøtte koste oss. Det er noe med det gamle halvmørke stabburet som inviterer til kaffekos.

Jan Arne Tangerud og fem
av forfatterne; Per Willy Nordrum,
Anne Fikkan, Rolf Edvard Torbo,
Håvard Pedersen og Gro Strømme.

TRE BIDRAGSYTERE PRESENTERTE SINE ARTIKLER:

ANNE FIKKAN:

Aker sykehus – de første årene på Tonsen.

De velstående ble pleiet hjemme. Bare de fattige kom på sykehus, og forholdene der var forferdelige. Det viktigste var å skjermesamfunnet mot de syke og fattige. Dette er skremmende informasjon. Det er også viktig dypdykk i vår bys ikke så fjerne historie.

HÅVARD PEDERSEN:

De mystiske gropene ved Setertjern.

Ti groper ble funnet ved Setertjern og tre til litt høyere opp i terrenget.

Ved hjelp av Kim Steinar Kjærner-Strømberg og hans metalldetektor, gamle kart,

lokalhistorisk kunnskap og Riksarkivet i København kunne man nøste opp en spennende historie fra Karl XIs forsøk på å ta Norge.

ROLF EDVARD TORBO:

Den Strømske Kongevei og plankekjørerne.

Den Strømske Kongevei var først og fremst plankekjørerens vei helt fra begynnelsen av 1600-tallet. Det var de som dominerte, og noen ganger stod køen fra Strømmen til Oslo. Alle som er glad i lokalhistorie vil glede seg over denne artikkelen.

Og til slutt ble alle bidragsyterne takket for det verdifulle arbeidet de gjør for å bevare Groruddalshistorie.

Koleraepidemien i 1853

Vi har kommet oss gjennom Covid-pandemien og lest om den brutale spanskesyken som tok mellom 13.000 og 15.000 liv i Norge i 1918/19. Men epidemier var ikke noe nytt for befolkningen i tidligere tider. Hovedstaden ble rammet av to koleraepidemier med bare 20 års mellomrom, i 1833 og 1853.

Den siste ble særlig brutal. Fra juni til november ble 2.453 personer syke og mer enn 1.700 døde, det vil si at den rammet hardere enn Spanskesyken i Kristiania.

 Av Anne Fikkan

Denne artikkelen forteller om sykdommen, utfordringene den brakte med seg for myndighetene og hvordan vi i Groruddalen ble berørt.

Kolera er en ondartet tarminfeksjon forårsaket av kolerabakterien. Sykdommen er akutt og uhyre smittsom. Du kaster opp, får kraftig diaré, magesmerter og nedsatt allmenntilstand. Væsketapet tørker ut kroppen og saltbalansen i kroppen forstyrres, noe som kan føre til nyresvikt, muskelkramper, bevissthetsforstyrrelser og i verste fall død, særlig hos barn og allerede svekkede personer. Dødeligheten er opptil 50 prosent dersom man ikke får erstattet væsketapet.

Smitten kommer fra pasientens avføring og overføres oftest gjennom forurenset drikkevann. Du kan også bli smittet gjennom å spise grønnsaker og andre matvarer, eller ved kontakt med syke. Sykdommen behandles med tilførsel av væske. I dag finnes det også antibiotika og vaksiner hvis man skal til kolerautsatte områder.

Det er ikke vanskelig å forstå at koleraen kunne ramme mange samtidig og hurtig, særlig i de trangboddene områdene i hovedstaden med dårlig hygienisk standard; med utedoer og vannposter og samtidig med elver og bekker som åpne kloakker. Dette skapte også utfordringer for myndighetene – de døde skulle begraves, og det måtte skje fort av hensyn til smittefare. Det allerede hardt belastede fattigvesenet fikk en ny pågang av foreldreløse barn, enker og gamle som hadde mistet sin forsørger.

Vi i Groruddalen hørte til Aker herred. På denne tiden var Gamle Aker vår eneste kirke og kirkegård. Vestre, så Østre Aker kirker ble bygd i henholdsvis 1855 og 1860.

Epidemier var ikke noe nytt fenomen; de kom med uregelmessige mellomrom. I Kristiania ble Krist kirkegård anlagt i 1654 for ofrene etter Svartedauden. Kirkegården og pestmonument som ble reist til minne om ofrene, finnes fortsatt på baksiden av det gamle Deichmanske bibliotek. Kirken og kirkegården var egentlig for Akershus garnisonsmenighet. Da en koleraepidemi rammet i 1833, måtte man utvide kirkegården helt ned til Møllergata.

Den eneste ordinære kirkegården for Kristianas beboere tilhørte Oslo domkirke; først rundt kirken, fra 1808 som Vår Frelses gravlund. Men den ble fylt opp, og da koleraen brøt ut i 1833 hastet det med å finne en ny. Kommunens eieendom Ankerløkken ble i all hast tatt i bruk til begravelser, selv om den ikke var innviet som kirkegård. Det viste seg imidlertid at beslutningen var forhastet. Grunnforholdene var dårlige; leire gjorde at kister og lik ikke ble brutt ned.

For ikke å måtte transportere koleralikene fra de østlige områdene gjennom byen, ble det anlagt en kirkegård på Tøyen, omtrent der Lakkegata skole ligger i dag. Før den ble lagt ned i 1880, ble 514 koleraofre gravlagt der. Da var også Ankerløkken avviklet. Sofienberg kirkegård ble deretter hovedstadens gravlund frem til den ble nedlagt i 1931. Det var her koleraofrene ble gravlagt i 1853.

Bård Alsvik forteller i en nettartikkel at den store koleraepidemien i 1853 mest sannsynlig startet på Rikshospitalet, der en sjømann var innlagt med kolera som han hadde fått på reise i Europa. På et eller annet vis ble mannens smittestoffer ført ut fra Rikshospitalet med vannledningsene. Smitte ble også spredd gjennom kloakken, og deler av denne ble transportert via Akerselva til fjorden. Elva var også vaskeplass og badeplass. Nesten en tredel av hele bybefolkningen ble smittet av kolera eller kolerine – en lettere utgave av sykdommen – og over 1.700 personer døde.

I motsetning til kolerautbruddet i 1833, ble både borgere og arbeidere rammet denne gang. Om en ikke selv ble smittet, visste man om noen som var blitt syke, og en uhyggelig stemning la seg over en nesten folketom by da epidemien herjet som verst.

Kirkeboken for Gamle Aker menighet viser brutaliteten i utbruddet. På den tiden tilhørte «forstedene» i Kristiania – Grønland, Enerhaugen og Kampen – til Aker herred. Det gjør at det er mulig å sammenligne utviklingen hos oss med den i arbeiderkvarterene nede i byen.

I alt 625 personer er registrert som døde av kolera i perioden 15. juli til 15. desember 1853 i denne kirkeboken. I løpet av september måned døde 456 personer. 15. september ble det registrert 30 ofre. Barn under 10 år utgjorde 20 prosent av

D. SEPTEMBER 1853		D. SEPTEMBER 1853	
Nr.	Namn	Nr.	Namn
1	1853-09-15. Hustru Johanne Jacobsdatter, født 1818, død 1853, begravet 1853.	1	Kolera.
2	1853-09-15. Hustru Johanne Jacobsdatter, født 1818, død 1853, begravet 1853.	2	Kolera.
3	1853-09-15. Hustru Johanne Jacobsdatter, født 1818, død 1853, begravet 1853.	3	Kolera.
4	1853-09-15. Hustru Johanne Jacobsdatter, født 1818, død 1853, begravet 1853.	4	Kolera.
5	1853-09-15. Hustru Johanne Jacobsdatter, født 1818, død 1853, begravet 1853.	5	Kolera.
6	1853-09-15. Hustru Johanne Jacobsdatter, født 1818, død 1853, begravet 1853.	6	Kolera.
7	1853-09-15. Hustru Johanne Jacobsdatter, født 1818, død 1853, begravet 1853.	7	Kolera.
8	1853-09-15. Hustru Johanne Jacobsdatter, født 1818, død 1853, begravet 1853.	8	Kolera.
9	1853-09-15. Hustru Johanne Jacobsdatter, født 1818, død 1853, begravet 1853.	9	Kolera.
10	1853-09-15. Hustru Johanne Jacobsdatter, født 1818, død 1853, begravet 1853.	10	Kolera.
11	1853-09-15. Hustru Johanne Jacobsdatter, født 1818, død 1853, begravet 1853.	11	Kolera.
12	1853-09-15. Hustru Johanne Jacobsdatter, født 1818, død 1853, begravet 1853.	12	Kolera.
13	1853-09-15. Hustru Johanne Jacobsdatter, født 1818, død 1853, begravet 1853.	13	Kolera.
14	1853-09-15. Hustru Johanne Jacobsdatter, født 1818, død 1853, begravet 1853.	14	Kolera.
15	1853-09-15. Hustru Johanne Jacobsdatter, født 1818, død 1853, begravet 1853.	15	Kolera.
16	1853-09-15. Hustru Johanne Jacobsdatter, født 1818, død 1853, begravet 1853.	16	Kolera.
17	1853-09-15. Hustru Johanne Jacobsdatter, født 1818, død 1853, begravet 1853.	17	Kolera.
18	1853-09-15. Hustru Johanne Jacobsdatter, født 1818, død 1853, begravet 1853.	18	Kolera.
19	1853-09-15. Hustru Johanne Jacobsdatter, født 1818, død 1853, begravet 1853.	19	Kolera.
20	1853-09-15. Hustru Johanne Jacobsdatter, født 1818, død 1853, begravet 1853.	20	Kolera.

Kirkeboken for Gamle Aker kirke, døde og begravede tre dager i september 1853. Legg merke til at den eneste som ikke døde av kolera, en gutt som var «for tander» ble gravlagt etter seks dager, de øvrige etter en eller to dager. Avfotografert fra digital versjon.

summen, mens voksne mellom 30 og 50 sto for en tredel. Det var noen flere kvinner enn menn som døde. De aller fleste kom i jorden innen to dager.

Det er vanskelig i dag å skulle forestille seg den redsel, sorg og avmakt folk opplever under en slik intens epidemi og den konsekvens den får for barn og familier når foreldre og forsørgere dør.

For å se på kontrasten mellom land og by, har jeg funnet frem tallene for Groruddalen og arbeiderboligene i Lakkegata – her vi blant annet finner «gråbeingårdene» som Oscar Braaten skildret i sin roman «Ulvehiet».

Hit kom koleraen med full kraft i august. Først slo den ut de voksne; flest menn i arbeidsfør alder. Så nådde den kvinner og eldre. Det første barnet døde mot slutten av den måneden. På én dag døde ni personer. I alt bukket 72 personer under for koleraen i Lakkegaten; flest mellom 30 og 50 år, men også 14 barn. Den allerede store sosiale nøden ble forsterket.

Koleraen kom til oss på landet også, men i et langt mindre omfang og med færre konsekvenser. Bare 15 personer døde i det

Barn i gråbeingårdene fotografert av Anders Wilse Beer i 1925. Bildet tilhører Oslo Museums byhistoriske samling og finnes på [Oslobilder.no](#).

vi senere har kalt Groruddalen; ingen barn og bare en gamling på 85 år. De fleste var voksne, arbeidsføre kvinner og menn tilknyttet jordbruket.

På den tiden var det langt mellom gårdene hos oss og ingen kommunal vanntilførsel. Avrenning fra gjødselkjellere og utedoer havnet imidlertid i de lokale bekkeløpene. Smitten ser ut til å ha skjedd gjennom personkontakt. Men vi skulle kanskje vente at hvis koleraen kom til en gård eller en husmannsplass, ble samtlige der smittet. Men slik var det ikke.

De første som døde bodde på Furuset, Haugerud og Nedre Grorud, men med så stor avstand i tid at de har smittet hverandre.

På Lindeberg døde det imidlertid fire personer; tre av dem i løpet av tre dager. Først døde gårdbrukeren selv, Carl, deretter konen Anne, så to som arbeidet på gården. Anders på Stubberud kan ha bragt smitten dit, og også spredt den til Andres på Stubberud. Det var altså bare her vi fikk et slags «masseutbrudd».

Et annet område med utbrudd i form av enkelt dødsfall var på Refstad, Økern, Borrebekken, Veitvet og Linderud. Det

Trondheimsveien i 1898. Fotografiet finnes i [Goruddalen historielags billedatabase](#).

er interessant å se hva som skjedde i nabobygdene i sør; altså mellom Groruddalen og Kristiania. Her var det utbrudd med dødelig utgang på Sinsen/ Hasle og Bryn/ Hovin. Det kan se ut som om smitten kan ha fulgt de to hovedveiene ut av byen, Strømsveien og Trondheimsveien (- som da fulgte løpet til Sinsenveien, Refstadveien og øverste del av Økernveien til Linderud). Både Kaggen (like ved Stubberud/ Arveset) og Borrebekken var kjente skjenkesteder for dem som ferdes med hest og kjerre langs de to hovedveiene.

Hvor mange som ble syke, men klarte seg i Groruddalen, vet vi ikke. Tilgang på rikelig, rent drikkevann fra gårdsbrønnene kan ha bidratt til å hindre uttørring og død. Det hadde sine fordeler å bo her i trygg avstand fra hovedstaden, da som under spanskesyken 65 år senere. Den spredte bosettingen sparte oss for epidemiens mest alvorlige herjinger.

Kilder

- Alsvik, Bård: Kolerasommeren 1853, artikkel på Oslo byarkivs nettsider (oslo.kommune.no/natur-kultur-og-fritid/byarkivet)
- Digitalarkivet: Kirkebøker for Gamle Aker kirke
- Hovdhaugen, Unn: Et siste hvilested – gravlunder og kirkegårder i Oslo og Aker i Byarkivets tidsskrift Tobias 2022
- Kolera: Artikkel i Store norske leksikon (snl.no)
- Koleraepidemier: Artikkel i Oslo Byleksikon (oslobyleksikon.no)

Til minne om Guri Elisabeth Bramness

✚ Av historielagets leder, Dan Brovold

Guri ble født 7. mai 1932 og hennes pike-
navn var Jørgensen. Hun døde fra oss
29. oktober 2023, 91 år gammel. Vi har
vært så heldig at vi har hatt henne blant
oss i mange, mange år. Hun har vært
en viktig person her på Grorud. Hennes
bestefars familie hadde et småbruk, Kulle-
bund, i mange år i Grorudveien på Nedre
Grorud. Her lå også en manufakturforret-
ning som Guris tante drev.

Guri utdannet seg til lege og flyttet seinere
inn i et hus på samme område med sin
familie. Hun var gift med Gunnar Bramness
som også var lege og de fikk tre barn som
alle vokste opp på Grorud.

Hun var et aktivt og ressursrikt mennes-
ke her på Grorud. I flere år var hun med
i foreningen Grorud vel, også som leder.
Seinere ble hun også med i styret for
Goruddalen historielag. Hun var et viktig
medlem i styret med sin kunnskap om
Goruddalen og spesielt Grorud bydel.
Hun holdt foredrag, ledet vandring og var
aktiv på ulike måter i Historielagets arbeid.

Fra 1991 til 2019 skrev hun tolv artikler i
historielagets årbøker. De spente bredt fra
forhold, folk og institusjoner på Grorud til
krigshistorie fra hele Goruddalen. Hun laget
også et flott lokalhistorisk hefte Vandring på
Grorud sammen med Anne Finhammer.

Guri fikk også påskjønnelsen «Kulturprisen»
i 2010 bydel Grorud. Hun fortjente en slik
påskjønnelse. I et intervju med Akers Avis
Goruddalen etter at hun hadde mottatt
kulturprisen kalte de henne Groruds Grand
old Lady, og det var hun virkelig.

Som styremedlem i Goruddalen historielag
var hun i flere år representant i styret for
Steinhoggermuseumet på Grorud og deltok
aktivt i utviklingen av utstillingen på museet.

Guri tok alltid sine tillitsverv på stort alvor og
arbeidet seriøst med de oppgavene hun fikk.
I mange år, før jul, inviterte hun styret til sitt
hjem og trakterte oss med mat og godt
drikke. Dette var en tradisjon hun holdt på
med til kreftene ikke stakk til lenger. Vi ser
tilbake på disse juletreffene med glede og
takknemmelighet.

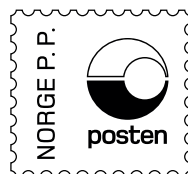
I 1917 ble Guri utnevnt til Æresmedlem av
Goruddalen historielag, en utmerkelse hun
satte stor pris på, og som var veldig fortjent.

Guri fikk etter hvert store problemer med å
gå, men hun deltok på styremøtene og kom
seg til møtene ved hjelp av taxi eller hun ble
hentet av andre styremedlemmer. Men til slutt
tok kreftene slutt og hun sa fra seg vervet.

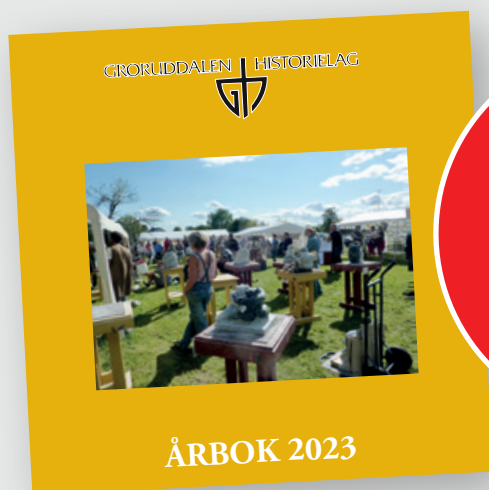
Vi minnes Guri med ærbødighet og stor takk.

Hvil i fred.

Returadresse: Groruddalen Historielag, Postboks 37 Grorud, 0905 OSLO

NÅ ER DEN HER!

Kun kr
200,-

Kjøp boka bokhandlene på Grorud og Stovner
eller på Deichmanske bibliotek på Bjerke.
Du kan også bestille den i vår nettbutikk

grohi.no